

WALKA W PODZIEMIU

Scenariusz zajęć

Antonina Telicka-Bonecka

Jarosław Bonecki

Antonina Telicka-Bonecka

Jarosław Bonecki

WALKA W PODZIEMIU

Polskie Państwo Podziemne
1939–1945

Scenariusz zajęć

Warszawa 2017

Antonina Telicka-Bonecka

Jest wieloletnim doradcą metodycznym nauczycieli historii i społeczeństwa w województwie lubelskim i mieście Lublin, wychowawcą młodzieży. Od 2000 roku pełni funkcję eksperta w komisjach egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych. Jest autorem wielu publikacji metodycznych, programów nauczania, przewodników, materiałów źródłowych, testów i podręczników do historii i wiedzy o społeczeństwie.

Jarosław Bonecki

Nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie w V LO w Lublinie. Od wielu lat pełni funkcję przewodniczącego zespołu sprawdzającego egzamin maturalny z historii. Jest współautorem wielu publikacji i materiałów dydaktycznych dla wydawnictwa Operon. Współpracuje z uczelniami i instytucjami: UMCS, KUL, NBP, Archiwum Państwowe w Lublinie, Muzeum na Zamku, Polskie Towarzystwo Historyczne.

Copyright © Antonina Telicka-Bonecka, Jarosław Bonecki & Fundacja „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych”, 2017

Wydawnictwo: Fundacja „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych”

Projekt graficzny i łamanie: Przemysław Banasiewicz

Korekta: Alicja Gzyło

Publikacja została wydana w ramach projektu dofinansowanego przez Ministerstwo Obrony Narodowej realizowanego w ramach programu „Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej”.

Polskie Państwo Podziemne 1939–1945

Przedmiot: Historia

Czas przeznaczony na realizację zagadnienia: 1 godzina 30 minut (dwie godziny lekcyjne).

Dział programowy z **Podstawy Programowej:**

PP. IV.8.2 – opisuje strukturę polityczną i wojskową oraz działalność Polskiego Państwa Podziemnego i ocenia historyczną rolę Armii Krajowej;

PP. IV.8.3 – wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu Powstania Warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Radzieckiego wobec powstania;

PR. IV.V.8.4 – opisuje organizację Polskiego Państwa Podziemnego oraz różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej;

PR. IV.V.8.6 – wyjaśnia uwarunkowania polityczne i charakteryzuje czyn zbrojny Powstania Warszawskiego;

Cele kształcenia – wymagania ogólne.

Śluchacz:

- dostrzega ciągłość procesów historycznych,
- wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń,
- rozpoznaje rodzaje źródeł,
- wyszukuje, integruje i analizuje informacje z różnych źródeł,
- przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Cel ogólny lekcji:

Przedstawienie udziału polskiego społeczeństwa w walce o niepodległość Polski w ramach Polskiego Państwa Podziemnego w latach 1939–1945.

Cele operacyjne nauczania i cele wychowania:

na poziomie wiadomości:

- Słuchacz:
 - wyjaśnia znaczenie terminów: IV rozbiór Polski, okupacja, opozycja polityczna, Polskie Państwo Podziemne, Polski Rząd na Wychodźstwie, Delegatura Rządu na Kraj, Służba Zwycięstwu Polski (SZP), Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), Armia Krajowa, Gwardia Ludowa PPS, Bataliony Chłopskie BCH), Narodowa Organizacja Wojskowa (NOW), Gryf Pomorski, Obóz Narodowo-Radykalny, Narodowe Siły Zbrojne, Organizacja Wojskowa Związek Jaszczurczy, Narodowo-Ludowa Organizacja Wojskowa, cichociemni, eksterminacja, tajne nauczanie, Gruba czwórka – Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Ludowe, Polska Partia Socjalistyczna (WRN) i Stronnictwo Pracy, Akcja „Burza”, Powstanie Warszawskie, wydzielona organizacja dywersyjna „Wachlarz”, 27. Wołyńska Dywizja Piechoty, Tajna Organizacja Nauczycielska, bieżący, formacje kolaboracyjne, Ukraińska Powstańcza Armia, partyzantka sowiecka, Polska Partia Robotnicza, Gwardia Ludowa, Armia Ludowa, Rada Jedności Narodowej, Testament Polski Walczącej,
 - wymienia wydarzenia związane z datami: 18.09.1939 r. (ewakuacja polskich władz do Rumunii), 27.09.1939 r. – 1.07.1945 r. (istnienie i funkcjonowanie PPP), 27.09.1939 r. (powołanie SZP), 4.12.1939 r. (powołanie ZWZ), 14.02.1942 r. (powstanie AK), sierpień 1942 (scalenie NOW z AK), 20.09.1942 r. (utworzenie NSZ), 11.07.1943 (apogeum zbrodni wołyńskiej), 7–13.07.1944 r. (powstanie w Wilnie), 22–27.07.1944 r. (powstanie we Lwowie), 1.08.1944 r. (wybuch Powstania Warszawskiego), 19.01.1945 r. (rozwiązanie AK), 1.07.1945 r. (rozwiązanie Rady Jedności Narodowej i Delegatury Rządu na Kraj),
 - zna następujące postaci i ich działalność: Edward Rydz-Śmigły, Juliusz Rommel, Michał Tokarzewski-Karaszewicz, Kazimierz Sosnkowski, Józef Rokicki „Michał”, „Hubal”, Stefan Rowecki, Tadeusz Komorowski „Bór”, Ignacy Oziewicz „Czesław”, Leopold Okulicki „Niedźwiadek”, Tomasz Arciszewski
 - przedstawia zachowanie polskiego społeczeństwa w czasie II wojny światowej w latach 1939–1945.

na poziomie umiejętności:

- Słuchacz:
 - rozróżnia różne formy walki polskiego społeczeństwa biorącego udział w walce o niepodległość Polski,
 - wskazuje na mapie: Warszawę, Wilno, Lwów,

- charakteryzuje sposoby zaangażowania polskiego społeczeństwa w walkę z okupantami,
- korzystając z różnych źródeł, analizuje wkład polskiego społeczeństwa w walkę o niepodległość państwa polskiego,
- uzasadnia przyczyny zwycięstwa Polskiego Państwa Podziemnego w walce z niemieckim okupantem i porażki z okupantem radzieckim;

Cele wychowania:

- kształtowanie postawy zaangażowania w sprawy ojczyzny i przywiązania do wolności.

Typ zajęć:

Zajęcia wprowadzające nowy materiał z wykorzystaniem dotychczasowej wiedzy.

Metody nauczania:

Praca pod kierunkiem z mapą, źródłem historycznym, filmem i tablicą interaktywną, burza mózgów, dyskusja.

Zasady nauczania:

Zasada pogładowości, łączenia teorii z praktyką, świadomego i aktywnego uczestnictwa.

Środki dydaktyczne:

- Podręcznik, teksty źródłowe, fragmenty filmów, komputer z dostępem do internetu, rzutnik multimedialny, kartki formatu A3 i flamastry,
- Prezentacja multimedialna opracowana przez autorów,
- *Multimedialny ćwiczeniowy Atlas Historyczny*, MERIDIAN, 2007r.,
- *Atlas historyczny. Dzieje Polski na mapach interaktywnych*. Nowa Era,
- Leszek Żebrowski, *Walka w podziemiu. Polskie Państwo Podziemne 1939–1945*, Warszawa 2017.
- Adam Dziurok, Marek Gołębowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989.*, IPN, Warszawa 2014, s. 34–38 r.

Forma pracy:

Indywidualna, grupowa i zespołowa.

Tok zajęć:

- I. Czynności organizacyjne. Podanie tematu i uświadomienie celów lekcji.
- II. Wprowadzenie nauczyciela z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej przygotowanej przez autorów.
- III. Wyjaśnienie nowych pojęć.
- IV. Lekcja właściwa:
 1. Przedstawienie pośrednich i bezpośrednich przyczyn walki polskiego społeczeństwa o niepodległość w latach 1939–1945.
 2. Omówienie sytuacji politycznej, która zmusiła polskie społeczeństwo do włączenia się do walk o niepodległość w latach 1939–1945.
 3. Stuchacze losują przydział do poszczególnych grup 5–7-osobowych.
 4. Nauczyciel przydziela poszczególnym grupom zadania i określa czas do przygotowania wypowiedzi – 15–20 minut.

Grupa 1 – Polskie Państwo Podziemne (1939–1945)

27 września 1939 r. w Warszawie powstała Służba Zwycięstwu Polski, tajna organizacja niepodległościowa stanowiąca początek Polskiego Państwa Podziemnego, które okazało się fenomenem w skali światowej.

Jesteście działaczami tajnych struktur państwa polskiego istniejącego w czasie II wojny światowej, a podległego Rządowi RP na uchodźstwie. Obszarem Waszego działania było terytorium Polski okupowane przez III Rzeszę i ZSRR.

Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, przedstawcie dzieje swoich walk i działań w formie relacji lub scenariusza do filmu. Warto ubarwić je filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Źródła nr 1–3, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 2 – Armia Krajowa i organizacje zbrojne na ziemiach polskich pod okupacją

Żołnierze Armii Krajowej i innych związanych z nią oddziałów zakonspirowanych sił zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego działali w latach II wojny światowej na terytorium Polski, okupowanej przez Niemcy i ZSRR. Byli oni integralną częścią Polskich Sił Zbrojnych podporządkowani naczelnemu wodzowi Władysławowi Sikorskiemu, a potem Kazimierzowi Sosnkowskiemu.

Jesteście żołnierzami polskiego podziemia. Przedstawcie dzieje swoich walk w formie krótkich relacji lub pamiętnika ubarwionego filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Tekst źródłowy nr 4–6, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 3 – walka cywilna na ziemiach polskich pod okupacją w latach 1939–1945.

Walka cywilna z okupantem to jedna z form walki narodu polskiego w czasie II wojny światowej. Przyjmowała ona różne formy, takie jak: bierny opór, tajne nauczanie, wydawanie prasy podziemnej, sabotaż w przemyśle i w rolnictwie.

Jesteście działaczami polskiego podziemia związani z walką cywilną. Zaprezentujcie je w formie krótkich relacji lub wywiadów ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Źródła nr 7–8, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

Grupa 4 – Polska młodzież w walce z okupantami w latach 1939–1945

Polacy w każdy możliwy sposób starali się utrudniać działania okupantów w czasie II wojny światowej. Zaś w szczególny sposób na kartach historii zapisały się działania polskiej młodzieży. Postawy młodzieży i jej stosunek do rzeczywistości kształtowały rodzina i szkoła, a także Kościół, który krzewił idee niepodległościowe.

Korzystając z własnej wiedzy i przygotowanych dla Was tekstów źródłowych, przedstawcie podejmowane przez Was działania w formie krótkich listów lub relacji ubarwionych filmem, zdjęciami lub innymi źródłami.

Materiały dydaktyczne: Źródła nr 9–11, możliwość korzystania ze źródeł multimedialnych.

5. Członkowie poszczególnych grup szukają informacji do swojego zadania, wykorzystując podane źródła oraz interaktywne zasoby wybranych archiwów i muzeów kryjących wiedzę o walce polskiego społeczeństwa o niepodległość w latach 1939–1945.

6. Liderzy poszczególnych grup prezentują przygotowane prace na przydzielone zadanie. Korzystając z możliwości rzutnika/tablicy interaktywnej dokonują analizy:
 - interaktywnej mapy z własnymi dopiskami,
 - kierunków walk,
 - prezentacji filmów, tekstów źródłowych itp.
7. Podsumowanie i komentarz dotyczący pracy wszystkich grup na zajęciach przez nauczyciela.
8. Rekapitulacja pierwotna. Na zajęciach realizowanych w wymiarze 1.30 godz. analiza zamieszczonych niżej źródeł ikonograficznych.
9. Podanie pracy domowej.

Bibliografia

Leszek Żebrowski, *Walka w podziemiu. Polskie Państwo Podziemne 1939-1945*, Warszawa 2017.

Dokonaj analizy zamieszczonych źródeł i wykonaj zadanie.

Autor: Albin Boniecki, Muzeum na Majdanku

Malowanie żółwia przez członka Organizacji Młodego Sabotażu „Wawer”

Na podstawie zamieszczonych źródeł wyjaśnij zawarte w nich przesłanie dla Polaków w okresie okupacji.

.....

.....

.....

.....

Dla nauczyciela

Proponowana odpowiedź z analizy źródeł:

pPp, pracuj Polaku powoli – graffiti przedstawiające często żółwia lub ciąg liter, malowane od końca 1941 roku przez młodzież polską, np. harcerstwo, na murach i chodnikach okupowanej przez Niemców Polski. Żółwie te zachęcać miały Polaków, zmuszonych do pracy na rzecz niemieckiego okupanta, do nieprzejawiania zapału w tej pracy. Były też symbolem sabotażu gospodarki i przemysłu przejętych przez okupanta.

W ramach akcji „Żółw” wykonano olbrzymią liczbę rysunków. Ludzie je wykonujący modyfikowali często hasło „pracuj Polaku powoli”. Pojawiały się m.in. hasła: „Dla wroga pracuj powoli”, „Pracując wolniej, przyspieszysz koniec wojny”, „Bądź powolny jak żółw, pracując dla szkopów”, czy „To jest żółw. Tak jak on poruszaj się, pracując dla Niemca”.

TOWARZYSTWO
PROJEKTÓW
EDUKACYJNYCH

